4. 5. 2015

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Je manžel společníka také společníkem s.r.o.?

S přijetím nového občanského zákoníku („NOZ“) a zákona o obchodních korporacích („ZOK“) znovu vyvstaly diskuse o postavení manžela společníka ve společnosti s ručením omezeným a jeho právech náležejících k podílu, zjm. pokud jde o společníky, kteří nabyli své podíly ve společnostech před účinností NOZ a ZOK za trvání manželství z prostředků patřících do společného jmění manželů. Nové pochybnosti do v praxi obecně jednotně vnímaného názoru, potvrzeného i soudní judikaturou vneslo ustanovení § 709 odst. 3 NOZ, podle kterého součástí společného jmění manželů je také podíl manžela v obchodní společnosti, stane-li se manžel v době trvání manželství společníkem obchodní společnosti a k nabytí podílu použil prostředky ze společného jmění manželů.

HOLEC, ZUSKA & PARTNEŘI

ADVOKÁTI | ATTORNEYS | RECHTSANWÄLTE

Vyskytl se i názor, podle kterého se od 1. ledna 2014 všichni manželé – spoluvlastníci podílu, kterým § 143 odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku („SOZ“), dosud odpíral postavení společníka či člena, společníkem či členem stali. V této souvislosti je nasnadě otázka, do jaké míry se manžel společníka může domáhat práv souvisejících s podílem na obchodní společnosti a zda se účinností NOZ automaticky stal také společníkem ve společnosti. Může se tedy manžel společníka například domáhat neplatnosti usnesení valné hromady společnosti s ručením omezeným?

Podle uvedeného názoru by manžel, který se považuje za spoluvlastníka podílu na obchodní společnosti, mohl dovozovat svou aktivní legitimaci k podání žaloby o neplatnost usnesení valné hromady. Manžel společníka by se přitom mohl opírat o tvrzení, že podíl patří do společného jmění manželů, přičemž na společné jmění manželů se podle ustanovení § 712 NOZ použijí obdobně ustanovení o spoluvlastnictví. Z toho by dále mohl dovozovat, že je jako manžel spoluvlastníkem ve smyslu § 32 odst. 4 ZOK a tudíž společníkem. S touto právní konstrukcí se autorka neztotožňuje.

Předně je potřeba podotknout, že podle přechodných ustanovení NOZ i ZOK se těmito právními předpisy řídí pouze práva a povinnosti vzniklé ode dne jejich účinnosti, tj. od 1. 1. 2014.

Autorka nesouhlasí s názorem, že podle ustanovení § 709 odst. 3 NOZ došlo ke sjednocení majetkové a společensko-právní oblasti. Názor, že od 1. 1. 2014 se všichni manželé – spoluvlastníci podílu, kterým § 143 odst. 2 SOZ dosud odpíral postavení společníka či člena, společníkem či členem stali, není v právní doktríně většinový. Naopak *„tento závěr je mezi odbornou veřejností menšinový, praxe se spíše přiklání k tomu, že se na dosavadním stavu nic nemění.*“[1] Tudíž absence ustanovení v právní úpravě účinné od 1. 1. 2014, které by bylo obdobné ustanovení § 143 odst. 2 SOZ, ve znění platném do 31. 12. 2013, a které by výslovně vylučovalo účast druhého z manželů na obchodní korporaci, neznamená, že by se druhý manžel stal společníkem.

Ustanovení § 709 odst. 3 NOZ nemůže zakládat účast manželovi společníka v obchodní společnosti již jen proto, že zásadně nikdo se nemůže stát členem obchodní společnosti bez relevantního projevu

své vůle, neboť s účastí jsou spojena nejen práva, ale i povinnosti. Tyto povinnosti nelze nikomu uložit proti jeho vůli. Vznik účasti v obchodní společnosti si nemusí přát ani druhý manžel, který není společníkem, třebaže by samotné důsledky v čistě majetkové rovině uvítal. Pouhé majetkové společenství tak nemůže současně založit i členství v obchodní společnosti. Vedle toho je nutné chránit právní jistotu ostatních společníků. Nesprávný výklad, že ustanovení § 709 odst. 3 NOZ zakládá účast manžela společníka v obchodní společnosti, by, mimo jiné, kolidoval i se situacemi, kdy je účast v obchodní společnosti omezena na určité subjekty (např. advokáty, kdy předmětem podnikání takové obchodní společnosti může být pouze výkon advokacie a jejími společníky mohou být pouze advokáti[2]) nebo kdy jeden z manželů vykonává zaměstnání, jež mu účast ve společnosti zakazuje (soudci, veřejní funkcionáři, apod.) nebo kdyby se tím automaticky a nedobrovolně manželé, coby společníci v různých obchodních společnostech, dostali do porušení zákazu konkurence (který bývá často v zakladatelských dokumentech ujednán i pro společníky), což by mělo dalekosáhlé důsledky zejména pro oba manžele v rámci dotčených společností a případný vznik povinnosti k náhradě škody (jak by v takovém případě měli manželé – společníci v obou společnostech postupovat, aniž by museli, s cílem neporušovat zákon, ukončit svou účast na společnosti/společnostech?).

Návrhem připravované tzv. malé novely NOZ, předkladatele Ministerstva spravedlnosti ČR ze dne 7. 11. 2014[3] se navrhuje, aby se s účinností ode dne 1. 6. 2015 (viz ČÁST SEDMÁ, Čl. VIII novely) v § 709 odst. 3 NOZ na konci textu věty první doplnila slova: „; *nabytí podílu však nezakládá účast druhého manžela na této společnosti nebo družstvu, s výjimkou bytových družstev*“ (viz ČÁST PRVNÍ, Změna občanského zákoníku, Čl. I, bod 11 návrhu novely). Z důvodové zprávy ke zmiňované novele je jasně patrný úmysl zákonodárce, který touto „malou“ novelou sleduje toliko upřesnění / vyjasnění současné právní úpravy (účinné od 1. 1. 2014). V souladu s charakterem „malé“ novely, která by měla toliko odstraňovat chyby v NOZ či nejasnosti ve výkladu, se v daném případě nejedná o změnu právní úpravy, avšak pouze o potvrzení výkladu, že nabytí podílu v obchodní společnosti nebo družstvu jedním z manželů nezakládá účast druhého z manželů na dotčené obchodní společnosti nebo družstvu (vyjma bytového), byť by byl podíl nabýván v době trvání manželství z prostředků společného jmění manželů. Není-li tím založena jeho účast coby společníka, nejsou tím založena ani práva a povinnosti s takovou účastí spojené. Druhý z manželů se může stát společníkem jen v případě, že je stranou nabývací smlouvy či zakladatelského jednání. Zamýšlejí-li manželé, aby nabytí podílu v obchodní společnosti založilo účast v této obchodní společnosti oběma, mohou být stranou nabývací smlouvy či zakladatelského jednání oba. Na základě titulu z takové smlouvy (jednání) se pak manželé stanou též společnými společníky. Druhý manžel, který není společníkem, se tak stává oprávněným pouze z majetkové hodnoty podílu, která je součástí společného jmění manželů.

Výše uvedené odpovídá jak právní úpravě ve stavu do 31. 12. 2013, tak právní úpravě účinné od 1. 1. 2014. V otázce (ne)založení účasti druhého z manželů na společnosti nedošlo k žádné věcné změně a předchozí i nynější právní úprava jsou tedy v této otázce souladné. V důvodové zprávě ke shora zmiňované novele NOZ se jako jeden z argumentů souladnosti nynější právní úpravy (tj. NOZ) s právní úpravou účinnou do 31. 12. 2013 uvádí, že v prvotním návrhu textace NOZ (§ 575 odst. 3, rok 2005) bylo původně uvedeno, že součástí společného jmění je „majetková hodnota“ podílu, přičemž tato část byla následně vypuštěna pro nadbytečnost, jelikož dle některých výkladů totiž skutečnost, že jde pouze o majetkovou hodnotu podílu, lze zjistit z nadpisu oddílu „manželské majetkové právo“. Podíl tedy sice může být předmětem společného jmění manželů, ale právě a pouze jako majetková hodnota. To, že přijetím NOZ nebyla zamýšlena změna oproti právní úpravě účinné do 31. 12. 2013, vyplývá i přímo z textu ustanovení § 709 odst. 3 NOZ, neboť již jen z použití jednotného čísla („součástí společného jmění je také podíl manžela“) lze usuzovat, že společníkem se stává a je pouze ten manžel, který podíl svým právním jednáním nabyl. Jelikož NOZ předpokládá, že společníkem obchodní společnosti se stává zpravidla jen jeden z manželů, obsahuje pro tento případ speciální

pravidlo, které stanoví, že majetková rovina podílu náleží do společného jmění manželů. Opačný výklad je nesprávný, neboť v takovém případě by postačovalo již samotné ustanovení § 709 odst. 1 NOZ a ustanovení § 709 odst. 3 NOZ by bylo nadbytečným. Zákon naopak považuje za nutné výslovně zakotvit výjimku oproti obecné úpravě, když v ustanovení § 739 odst. 1 ZOK stanoví, že společné členství manželů v bytovém družstvu vzniká tehdy, jestliže je družstevní podíl součástí společného jmění manželů. Naopak u ostatních obchodních korporací (včetně společnosti s ručením omezeným) takové speciální ustanovení chybí.

Jak je z výše uvedeného zřejmé, také právní úprava účinná od 1. 1. 2014 nadále činí rozdíl mezi podílem jakožto účastí v obchodní společnosti a podílem jakožto majetkovou hodnotou. Dvojí rovinu podílu a její rozlišování je možné seznat např. také v právní úpravě zániku účasti ve společnosti s ručením omezeným, pokud účast společníka zanikne jinak, než převodem podílu. V takovém případě vlastník podílu sice přestává být společníkem, ale zůstává vlastníkem uvolněného podílu (viz § 212 ZOK).

Podle názoru autorky není účelem výše uvedených přechodných ustanovení NOZ jakkoliv zpětně zasahovat do práv a povinností vzniklých za účinnosti SOZ, ani do práv a povinností, jejichž vznik SOZ vylučoval (včetně účasti druhého z manželů na obchodní společnosti či družstvu), a proto konkrétní stav založený ustanovením § 143 odst. 2 SOZ, zůstal i po 1. 1. 2014 beze změny. Pokud předcházející právní úprava nezaložila právo účasti manžela, který se za trvání manželství nestal společníkem obchodní společnosti, právo účasti na obchodní společnosti mu nemohlo vzniknout ani dnem účinnosti NOZ a nadále proto není společníkem, ani nemá práva společníka. Opačný výklad citovaného přechodného ustanovení NOZ by znamenal nepřípustnou retroaktivitu. Výklad, podle kterého by se od 1. 1. 2014 stal manžel společníkem, by znamenal rozpor s principem právní jistoty a zasahování do soukromoprávních vztahů bez jednoznačného zákonného podkladu, což by bylo v rozporu s ustanovením § 2 odst. 1 NOZ. Takový výklad by byl navíc protiústavní a tudíž nepřípustný.

Manžel společníka se nemůže dovolávat ani absence souhlasu ve smyslu ustanovení § 714 NOZ, když dle uvedeného ustanovení se lze dovolat toliko neplatnosti jednání manžela. Z uvedeného („a contrario“) vyplývá, že citované ustanovení nezakládá právo manžela společníka se dovolat neplatnosti jiného jednání, tím méně pak usnesení valné hromady obchodní společnosti.

Manžel společníka není společníkem, ani žádnou z dalších osob vyjmenovaných v ustanovení § 191 ZOK. Tento výčet je taxativní, přičemž jedním z důvodů této úpravy je zájem na právní jistotě i vnitřní autonomii společnosti s ručením omezeným a ochraně dobré víry třetích osob v platnost usnesení valné hromady, popř. ve správnost skutečností zapsaných v obchodním rejstříku.

Manžel společníka se účinností NOZ nestal společníkem v obchodní společnosti a ze zákona mu neplyne právo se dovolávat neplatnosti usnesení valné hromady obchodní společnosti, v níž je jeho manžel společníkem.

Mgr. Iva Valová,
advokát

HOLEC, ZUSKA & Partneři advokáti

Palác Anděl
Radlická 1c/3185
150 00 Praha 5

Tel.: +420 296 325 235
Fax: +420 296 325 240
e-mail: recepce@holec-advokati.cz

---

[1] Viz Bezouška, P., Piechowiczová, L.: Nový občanský zákoník. Nejdůležitější změny. Olomouc: Anag, 2013, str. 115.
[2] § 15 zákona č. 85/1996 Sb., zákon o advokacii, ve znění pozdějších předpisů
[3] Viz příloha tohoto vyjádření (Důvodová zpráva k návrhu novely NOZ ze dne 7. 11. 2014, k bodu 11).

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů , judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Novela stavebního zákona: přehled změn a dopadů do praxe po dokončení legislativního procesu
- Energetická náročnost budovy jako cenotvorný faktor
- Přechodná ustanovení novely stavebního zákona – co s vydaným závazným stanoviskem a JES?
- Prodej rodinné firmy: Co má být skutečně součástí transakce?
- Podíl před vznikem společnosti: k přípustnosti jeho převodu
- Byznys a paragrafy, díl 46.: Pravidlo podnikatelského úsudku: Jak rozhodovat bez zbytečného strachu z osobní odpovědnosti
- Bytová družstva
- Limity rozkazu k vyklizení: Skutečně pomůže rozhýbat trh s nájemním bydlením?
- Jak najít kupce pro svou firmu přes M&A poradce: na co si dát pozor ve smlouvě se zprostředkovatelem
- Nábor zaměstnanců přes agentury a M&A transakce: kde končí ochrana investice a začíná kartel
- Nové pojetí úvěruschopnosti spotřebitele?